รายงานการประชุม
สภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๙
(สมัยวิสามัญ สมัยที่หนึ่ง)

วันอังคารที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖

ฉบับสำนักการพิมพ์

ครั้งที่ ๑ ถึง ครั้งที่ ๓๐ (สมัยวิสามัญ สมัยที่หนึ่ง) พ.ศ. ๒๔๗๖

สารบัญ

ครั้งที่ ๙/๒๔๗๖ (วิสามัญ)

๑. นายกรัฐมนตรีเสนอแก้ถ้อยคำในพระราชบัญญัติ
ว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. ๒๔๗๖ ๒๗๙

๒. คำชี้แจงของหลวงประดิษฐ์มนูธรรมซึ่งเกี่ยว
กับพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ ๒๘๐—๒๙๒

๓. พิจารณาแก้ไขร่างพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง
ต่อจากครั้งที่ ๘/๒๔๗๖ ๒๙๓—๒๙๘

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
ครั้งที่ ๙/๒๔๗๖ (วิสามัญ)

วันอังคารที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖
ณพระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๑๖.๑๕ นาฬิกา

สมาชิกมาประชุม ๔๘ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ญัตติที่พิจารณากันเมื่อวานนี้ยังค้างอยู่ ฉะนั้นขอให้ที่ประชุมนี้พิจารณากันต่อไป

นายกรัฐมนตรี แถลงว่า ก่อนเริ่มอภิปรายกัน ขอเสนอแก้ถ้อยคำในร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๖ ซึ่งสภาฯ นี้ได้ลงมติไปเมื่อคราวประชุมครั้งที่ ๖/๒๔๗๖ (สามัญ) ให้นำร่างพระราชบัญญัตินี้ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยนั้น บัดนี้ไปพิจารณาปรากฏว่าในตารางกำหนดทัณฑ์ทหารในช่องที่ ๒ ซึ่งเดิมเขียนว่า "ขั้น ช" นั้นที่ถูกควรเป็น "ขั้น ซ" ฉะนั้นจึงขอนำเรื่องนี้มาเสนอสภาฯ เพื่อขออนุมัติแก้ไขให้ถูกต้องด้วย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในการที่นายกรัฐมนตรีเสนอมานี้ผู้ใดจะคัดค้านหรือไม่ ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านขอให้ลงมติ

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติอนุมัติให้แก้ไขได้

นายเด้ง ศรีสมวงศ์ กล่าวว่า ก่อนที่จะอภิปรายกัน ข้าพเจ้าขอเสนอข้อความตามหนังสือที่หลวงประดิษฐมนูธรรมได้เขียนถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีข้อความซึ่งจะอ่านให้ที่ประชุมฟังดังต่อไปนี้

"พระราชบัญญัติใหม่นี้ได้แก้ไขพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ ในข้อความสำคัญโดยที่พระยามโน ฯ กับพวกได้นำเอาข้อความที่ตนเถียงแพ้ในขณะที่ร่างพระราชบัญญัติกับที่ตนจำนนในทางปฏิบัติมาใส่ไว้เกือบทั้งสิ้น

พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น สภาผู้แทนราษฎรได้เป็นผู้ลงมติและเป็นส่วนหนึ่งซึ่งสืบเนื่องมาแต่รัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖๔ (๒) การที่จะยอมถือตามความเห็นของพระยามโน ฯ กับพวกโดยที่พระราชบัญญัติใหม่ได้ออกโดยคณะรัฐมนตรีตามพระราชกฤษฎีกา ไม่ใช่ตามรัฐธรรมนูญนั้น ย่อมเห็นได้ประจักษ์แจ้งว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง

การเลือกตั้งถือว่าเป็นสารสำคัญในทางการเมือง ในบางประเทศการเลือกตั้งเป็นส่วนหนึ่งแห่งรัฐธรรมนูญ และเราก็เคยมีบทบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ดังนี้จึงเห็นว่ากฎหมายการเลือกตั้งไม่ใช่เป็นกฎหมายธรรมดา หรือเป็นกฎหมายอันจะยอมให้คณะรัฐมนตรีแก้ไขได้ตามพอใจเพื่อหาพวกพ้องของตน ฉะนั้นอย่างน้อยที่สุดก็ควรได้รับความวินิจฉัยอย่างละเอียดของสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าจำได้ว่า เมื่อได้ร่างพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ เสร็จแล้ว พระยามโนฯ ได้นำร่างนั้นไปถวายพระมหากษัตริย์ให้ทอดพระเนตร ครั้นแล้วพระยามโนฯ ได้มาบอกกับข้าพเจ้าว่า พระมหากษัตริย์ทรงชมเชยข้าพเจ้าว่า ร่างกฎหมายนี้ทรงเห็นว่าเป็นหลักประชาธิปไตย (เดโมเครติก) แท้ๆ และทรงรับสั่งว่า จะไม่ทรงทักท้วงเลยแม้แต่ตัวอักษรเดียว

ดังนี้ก็ย่อมเห็นแล้วว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ นี้ ได้รับความเห็นดีไม่ฉะเพาะผู้แทนของราษฎรเท่านั้น แม้แต่พระมหากษัตริย์ก็ทรงโปรดปราน

แต่เหตุไฉนรัฐบาลอันมีพระยามโนฯ เป็นนายกจึงได้จัดการแก้พระราชบัญญัตินี้เสียเล่า ? ทั้งนี้มีเหตุเป็น ๒ นัย

๑. เพื่อเลิกล้างการกระทำของข้าพเจ้าเสียทั้งหมด เพราะพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ข้าพเจ้าเป็นผู้ยกร่างขึ้นปรึกษาในคณะอนุกรรมการ

ทั้งนี้จะเห็นได้จากคำแถลงการณ์ของรัฐบาลว่า

"๑) พระราชบัญญัตินี้ในชั้นต้นคิดจะทำเป็นพระราชบัญญัติใหม่ทั้งมวล.....แต่เมื่อได้พิจารณาดูรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามแล้วก็เห็นว่าจะทำเช่นนั้นไม่ถนัด เพราะมาตรา ๖๔ (๒) แห่ง

รัฐธรรมนูญ พูดเจาะจงว่าการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่สองนั้นจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕"

ดังนี้รัฐบาลอันมีพระยามโน ฯ เป็นนายกได้แสดงออกมาเองว่าตนต้องการทำเป็นพระราชบัญญัติใหม่ แต่มีรัฐธรรมนูญขวางอยู่

แต่ข้อนี้ไม่ใช่ของสำคัญอันใดนัก ข้าพเจ้าไม่ประสงค์ที่จะมีทิษฐิมานะให้ใช้พระราชบัญญัติที่ข้าพเจ้าร่าง ที่ข้าพเจ้าเป็นห่วงก็คือสิทธิของพลเมืองการทำกันตรงไปตรงมาซึ่งสงสัยเป็นนักหนาว่าพระยามโน ฯ จะได้จัดการวางแผนในการหาเสียงข้างมากไว้อย่างไร

๒. เพื่อหาเสียงข้างมากทางฝ่ายพระยามโน ฯ เพราะพระยามโน ฯ มีความเกลียดชังคนรุ่นหนุ่มเป็นนักหนา เหตุฉะนั้นจึงขยายอายุให้สูงขึ้นบ้างพระยามโน ฯ ประสงค์ควบคุมสภา ฯ ไม่ใช่ให้สภาฯ ควบคุมตามรัฐธรรมนูญ จึงได้ลดจำนวนสมาชิกให้น้อยลง ข้อนี้ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าพระยามโน ฯ ได้พูดกับข้าพเจ้าหลายครั้งว่าตาม พ.ร.บ. พ.ศ. ๒๔๗๕ จะมีสมาชิกมากคุมกันไม่อยู่ ข้าพเจ้าได้เคยตอบว่าความจริงไม่ใช่เราคุมสภา ฯ คือสภา ฯ ต้องคุมเราต่างหาก ส่วนการลดจำนวนก็ดี ขยายอายุก็ดี เหล่านี้ ได้พูดชี้แจงเถียงกันมามาก พระยามโน ฯ จำนนไม่คัดค้านในสภาผู้แทนราษฎร แต่จัดการออกพระราชบัญญัติใหม่เมื่อตนจัดการล้มสภา ฯ แล้ว

๓. ในพระราชบัญญัติใหม่นี้มีวิธีทางที่พระยามโน ฯ จะใช้วิธีหาเสียงข้างมากทางเจ้าหน้าที่มหาดไทยหลายประการ ข้าพเจ้าเห็นควรชี้แจงต่อท่านถึงความจริงดังนี้

เมื่อมีคณะราษฎรอยู่นั้น ข้าพเจ้าได้ประสงค์ที่จะให้คณะราษฎรจัดการเลือกตั้งของคณะไม่เกี่ยวแก่รัฐบาล ครั้นต่อมาเมื่อพระยามโน ฯ คิดอ่านล้มคณะราษฎร ข้าพเจ้าได้ถามว่า จะจัดการเลือกตั้งของคณะอย่างไร พระยามโน ฯ ตอบว่าพระยามโน ฯ จะจัดทางมหาดไทย คือ ใช้พระยาจ่าแสนย ฯ ให้สั่งเจ้าเมืองเป็นการลับ แล้วเจ้าเมืองสั่งนายอำเภอให้จัดการเลือกผู้ที่ต้องการ ข้าพเจ้าได้คัดค้านว่าการทำเช่นนี้ไม่ยุติธรรม ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย และยิ่งไปกว่านั้นในทางปฏิบัติเห็นว่า เจ้าเมืองกับนายอำเภอจะหมดความเลื่อมใสในรัฐบาล และได้ย้อนถามพระยามโน ฯ ว่าถ้าเลือกไม่ได้ผู้ที่ต้องการจะทำอย่างไร พระยามโน ฯ ตอบว่าก็เอามันออกจากราชการเสียซิ (หมายถึงเจ้าเมืองและนายอำเภอ) ข้าพเจ้าก็คัดค้านเรื่อยมา และเห็นว่าการเลือกตั้งต้องทำทางคณะการเมือง ครั้นคณะราษฎรได้ตกลงเปลี่ยนวัตถุที่ประสงค์แล้ว ข้าพเจ้าได้ถามพระยามโน ฯ ว่าใต้เท้าจัดการเลิกคณะราษฎรในทางการเมืองเสียแล้ว ใต้เท้าจะจัดเลือกตั้งอย่างไร พระยามโน ฯ ก็ตอบว่าจะจัดทางเจ้าเมืองนายอำเภอ ให้พระยาจ่าแสนย ฯ จัดการกำชับกันต่อไป เราอยากได้ใครก็กระซิบไปข้าพเจ้าจึงคัดค้าน

ว่าทำอย่างนั้นไม่ยุติธรรม และเห็นว่าเจ้าเมือง นายอำเภอ จะกระซิบราษฎรได้อย่างไร คนมากด้วยกัน และยิ่งในมณฑลชั้นในแล้วกระซิบไม่ได้ พระยามโน ฯ ว่า ทำไมกระซิบไม่ได้ เวลานี้การเลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ไม่ใช่กระซิบกันหรือ ข้าพเจ้าว่าในมณฑลชั้นในกระซิบกันไม่ใคร่ได้ ข้าพเจ้าเคยเคยออกเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านที่อยุธยาเมื่อก่อนไปนอก ไม่เห็นว่านายอำเภอมากระซิบบอกให้เลือกใครเลย พระยามโน ฯ จึงตอบว่า "ก็พี่ชายกันเคยเป็นเจ้าเมืองนี่นา เขาบอกว่ากำนันนั้นความจริงเขาจัดตั้งเอง กันก็เห็นว่าเราทำอย่างนั้นได้" ครั้นต่อมาเมื่อก่อนมีการปิดสภา ฯ ได้ประชุมคณะรัฐมนตรีถึงเรื่องนี้ ข้าพเจ้าแถลงว่าการเลือกตั้งขออย่าให้รัฐมนตรีมหาดไทยเกี่ยวข้องกระซิบเจ้าเมือง นายอำเภอเลย และได้บอกพระยาจ่าแสนย ฯ ว่า ถ้าใต้เท้าทำเช่นนั้นแล้วใต้เท้ามีผิด เมื่อเสร็จประชุมก่อนขึ้นรถที่หน้าศาลาลูกขุนใน ข้าพเจ้า ยังบอกพระยาจ่าแสนย ฯ ดัง ๆ มีผู้ได้ยินหลายคนว่า ใต้เท้าอย่าเล่นสกปรกอย่างพระยามโน ฯ ถ้าขืนเล่นเช่นนั้นอาจถูกฟ้องอาชญา

ดังนี้ย่อมเห็นได้ว่า พระยามโน ฯ มีความตั้งใจทำเสียงข้างมากทางเจ้าเมืองนายอำเภอ ฉะนั้นพระราชบัญญัติที่แก้ไขนี้ควรยกเลิกเพื่อป้องกันความทุจริต

ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะได้ขอชี้แจงแก้ข้อแถลงของรัฐบาลอันมีพระยามโน ฯ เป็นนายกนั้นเป็นข้อ ๆ ไป

แถลงการณ์ข้อ ๓ ข้อนี้เห็นได้ชัดว่าพระยามโน ฯ ประสงค์ด้างการกระทำของข้าพเจ้ามากกว่าอย่างอื่น ดังได้อธิบายมาแล้ว

แถลงการณ์ข้อ ๒–๓ การรวมจังหวัดโดยจะจำกัดจำนวนสมาชิกให้น้อยลงนั้นข้าพเจ้าเคยชี้แจงให้พระยามโน ฯ ทราบหลายครั้งว่าจะลดไปให้ยิ่งกว่าที่จะเป็นไปตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ไม่ได้ เพราะเหตุว่า

ก. การรวมจังหวัดหนึ่งเข้ากับจังหวัดหนึ่งในการเลือกตั้งนั้น ผลมีว่าผู้ว่าแทนซึ่งอยู่ในจังหวัดที่มีพลเมืองมากกว่าย่อมจะได้เปรียบ เช่นการรวมจังหวัดอ่างทองเข้ากับจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น ผู้แทนซึ่งอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งมีพลเมืองมากมีผู้แทนตำบลมากย่อมได้เปรียบกว่า การรวมกันนี้เกือบมีผลเท่ากับยุบผู้แทนของจังหวัดอ่างทองเสียเท่านั้นเอง เป็นการทำอย่างมีอุบาย ถ้าใครมองไม่ถึงก็เห็นว่าพระราชบัญญัติที่แก้ไขใหม่นั้นไม่กะทบกะทั่งถึงจังหวัดที่มีพลเมืองน้อยต้องรวมกับจังหวัดที่มีพลเมืองมาก

ส่วนการขยายจำนวนพลเมืองเป็นสองแสนคนต่อผู้แทนคนหนึ่งนั้นก็เป็นเงาตามตัวกับการรวมจังหวัดตามพระราชบัญญัติเดิมนั้น ได้กำหนดไว้หนึ่งแสนต่อผู้แทนหนึ่งคนก็กำหนดไว้มากอยู่แล้ว ในบางประเทศพลเมืองห้าหมื่นคนต่อผู้แทนหนึ่งคนเสียอีก

คำแถลงการณ์ข้อ ๔ ในตอนต้นเป็นการเล่นถ้อยคำกันมากกว่า (ประดุจการร่างกฎหมายที่ต้องเสียเวลาชักช้าเพราะถ้อยคำเหล่านี้ เช่น ที่ซึ่ง อันผู้)

ในตอน ๒ ดูเป็นห่วงผู้แปลงชาติเป็นนักหนา การอยู่ในพระราชอาณาจักรหมายความว่า อยู่อย่างมี Residence ควรเป็นเวลาติดต่อกัน มิฉะนั้นบุคคลที่เป็นผู้เดินทางไป ๆ มา ๆ เช่นพวกเดินทางในการค้า "Voyageur de commerce" ที่มีมาอยู่ในสยาม ๓ เดือนแล้วออกนอกสยาม ๓ เดือน ดังนี้ก็จะนับเวลาติดต่อกันได้ จึงเห็นว่าไม่ต้องระวังคนแปลงชาติให้มากเกินควรไป ควรระวังพวกท่องเที่ยวไป ๆ มา ๆ ให้มาก

ในตอน ๓ ที่อธิบายเรื่องขยายอายุผู้ออกเสียงจาก ๒๐ เป็น ๒๕ นั้นรัฐบาลไม่ได้ชี้แจงเหตุเลยว่าเหตุใดจึงขยายอายุสูงกว่าการบรรลุนิติภาวะตามธรรมดาตัวอย่างที่อ้างก็เลือกเอาแต่ประเทศที่ Favourable กับตน และชอบเอาอย่างเดนมาร์ค ตัวอย่างที่อ้างมีเดนมาร์ค ไอซแลนด์ (เมืองขึ้นเดนมาร์ค) ฮังการี ดีทุเอเนีย นอรเวย์ เนเดรลันด์ แต่ประเทศส่วนมากนอกจากนี้ที่เขาถืออายุบรรลุนิติภาวะทำไมไม่อ้างมาบ้าง ดูเป็นการเลือกเอาตามชอบใจ

ข้าพเจ้าเห็นว่าเมื่อบุคคลบรรลุนิติภาวะแล้วก็ควรมีเสียงในการเมืองเพื่อป้องกันประโยชน์ของเขา การที่ขยายอายุขึ้นไปเช่นนี้ เพราะรัฐบาล

เดิมเห็นว่า คนรุ่นหนุ่มไม่เดือนใส่ในพวกของตน จึงจำต้องหา ผู้ที่มีอายุสูง

การกำหนดอายุนี้เป็นการกำหนดเอาตามชอบใจ มีหลักเกณฑ์อันใดที่คนมีอายุ ๒๐ ปีจะไม่สามารถออกเสียงในการเลือกตั้ง และจำต้องเอาคนมีอายุ ๒๕ ปีขึ้นไป การเลือกตั้งผู้แทนตำบลไม่ใช่เป็นการลำบากยากนักหนาจนถึงกับจะต้องเอาคนอายุมาก ๆ มาเป็นผู้ออกเสียง คนอายุ ๒๐ ปีก็สามารถออกเสียงเลือกตั้งได้ และสามารถเลือกเพื่อนได้ว่าใครสมควรเป็นผู้แทนตำบลของเขาการเลือกในเมืองไทยมี ๒ ชั้น ฉะนั้นภาระในการเมืองในการเป็นปากเสียงของราษฎรตกอยู่ที่ผู้แทนตำบลที่ติดต่อโดยตรงกับผู้แทนราษฎร

ในประเทศที่เขากำหนดอายุสูงกว่าอายุบรรลุนิติภาวะธรรมดานั้น เขามีการเลือกตั้งชั้นเดียว คือราษฎรเลือกผู้แทนราษฎรโดยตรงซึ่งต่างกับของเราจะเอามาเทียบกันไม่ได้ รัฐบาลเดิมมองดูกฎหมายด้านเดียวที่จะเป็นประโยชน์แก่ตน หาใช่ทุกด้านอันจะเป็นประโยชน์แก่พลเมืองไม่

ฉะนั้นจึงเห็นควรว่าต้องถือตามอายุบรรลุนิติภาวะ คือเอาอายุ ๒๐ ปีเป็นเกณฑ์เปิดโอกาสให้คนรุ่นหนุ่มที่มีความหวังดีต่อชาติไม่แพ้คนที่มีอายุกว่า ๒๕ ปี ออกเสียงเลือกผู้แทนตำบลของเขาได้

<u>คำแถลงการณ์ข้อ ๕</u> ในตอนต้นที่ขยายอายุผู้แทนจาก ๒๓ ปีเป็น ๓๐ ปีนั้น ข้าพเจ้าเห็นควรว่าท่านสมาชิกจะต้องคัดค้านอย่างเต็มที่เพราะ

เหตุที่รัฐบาลอ้างว่า "จะได้ผู้ที่มีความหนักแน่นและคุ้นเคยกับการงานมากขึ้นเข้ามาเป็นผู้แทนราษฎร"

ข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่จริงเสมอไปเลย ผู้ใหญ่ที่มีอายุมาก เช่น พระยามโน ฯ มีความหนักแน่นเพียงใด มีการจองเวรเพียงใด คนที่มีอายุ ๒๓ ปี หนักแน่นกว่าผู้ใหญ่ก็มีถมไป

ใครเป็นผู้ชี้ขาดว่าคนอายุต่ำกว่า ๓๐ ปีมีความหนักแน่นน้อยกว่าคนที่มีอายุกว่า ๓๐ ปี

ทั้งนี้เป็นการพูดเอาข้างเดียว ผู้ใหญ่ก็ชัดเด็กว่าไม่หนักแน่น เด็กก็ชัดผู้ใหญ่ว่าไม่หนักแน่น ถ้าปล่อยตางคนต่างชัดกันเช่นนี้แล้วเป็นการไม่ยุติธรรมอย่างยิ่ง และเห็นว่าจะเอาอายุมาเป็นเครื่องวัดความหนักแน่นไม่ได้ ข้าพเจ้าและท่านสมาชิกคงเห็นมามากว่า คนอายุกว่า ๓๐ ที่ไม่หนักแน่นมีเพียงใด คือ คนที่หูเบา เชื่อง่าย โกรธง่ายเหล่านี้บางทีเป็นนิสสัยติดตัว จะอายุเท่าใด ๆ ก็ไม่หาย ฉะนั้นเห็นว่าการจะหนักแน่นหรือไม่นั้นเป็นข้อเท็จจริงมากกว่าที่จะกำหนดโดยอายุตามอำเภอใจ จึงควรปล่อยให้ผู้ออกเสียงเลือกตั้งดีกว่า กล่าวคือ ถ้าใครไม่หนักแน่นก็คงไม่มีใครออกเสียงเลือกตั้ง

ส่วนการที่ว่า คนอายุกว่า ๓๐ ปีคุ้นเคยกับการงานมากนั้น ข้าพเจ้าก็ยังสงสัยถ้าคนอายุ ๓๐ ปีพึ่งเริ่มทำงานเมื่ออายุ ๒๙ ปี และคนอายุ ๒๓ ปี เริ่มทำงานแต่ ๑๗ ปีดังนี้ใครจะคุ้นเคยการงานมากกว่ากัน การ

คุ้นเคยการงานในที่นี้อาจหมายถึงงาน Routine ประจำวันซึ่งแม้แต่คนที่พึ่งเริ่มทำงานก็ทำได้ โดยถือหลักว่า เดิมทำมาอย่างไรก็ตามไปอย่างนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่ารัฐบาลเดิมกำหนดอายุเช่นนี้ตามอำเภอใจ และเปลี่ยนหลักการเลือกตั้งเสียใหม่หมดประสงค์วางเข็มไปในทางพวก Conservaturs หมดหลักเดิมของพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น เราถือตาม "ความสามารถในการเมือง" คือ เมื่อผู้ใดสอบได้หรือแสดงความสามารถในการเมืองได้ก็ควรเป็นผู้แทนราษฎรได้ เขาเหล่านั้นจะเป็นพวก Conservaturs หรือไม่ ไม่เป็นของสำคัญ เราต้องฟังเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ ส่วนการงานประจำวันนั้นมีเจ้าหน้าที่ประจำปฏิบัติอยู่แล้ว ตามหลักเดิมนั้นประสงค์ให้ผู้แทนราษฎรมีหูตาสว่าง ไม่ถูกหลอกเล่นง่าย ๆ เหมือนพระยามโน ฯ เที่ยวหลอกลวงว่าข้าพเจ้าเป็นคอมมิวนิสต์ ผู้ที่รู้ในการเมืองจริงเช่นรู้ว่าคอมมิวนิสต์ที่แท้จริงคืออะไร? ก็ทราบได้

อนึ่งข้าพเจ้าขออ้างเหตุผลอันเด็ดขาดทีเดียวว่า การปกครองแบบรัฐธรรมนูญนี้เป็นของใหม่สำหรับคนไทย ไม่ว่าคนอายุกว่า ๓๐ ปี หรือต่ำกว่าย่อมอยู่ในระดับอันเดียวกัน คนอายุกว่า ๓๐ ปี ผู้ใดจะอ้างว่าตนเคยคุ้นเคยกับการงานเช่นนี้มากกว่าคนอายุต่ำกว่า ๓๐ ปีไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญเราพึ่งได้มีมา ๑ ปีกว่าๆ นี้เอง ขอให้สังเกตการประชุมของเราในสภา ฯ ซึ่งมีท่านอายุกว่า ๓๐ ปีหลายคน แต่ท่านก็ยอมรับว่าเป็นของใหม่ด้วยกันทั้งนั้น

เหตุฉะนั้นการกำหนดอายุเช่นนี้เป็นการไม่ยุติธรรมอย่างยิ่งและเป็นการแฝงความจริงอยู่ คือ พระยามโน ฯ ไม่พอใจผู้สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยหรือสำเร็จการศึกษาโรงเรียนชั้นสูงอื่น เช่นโรงเรียนกฎหมายเป็นต้น เพราะเห็นว่าพวกหนุ่มๆเหล่านี้ไม่เลื่อมใสในพระยามโน ฯ และในการร่างประกาศกระทรวงธรรมการว่าด้วยวิทยฐานะของผู้แทนนั้นได้ยกเว้นผู้ได้ปริญญาหรือได้ประกาศนียบัตรชั้นสูงไม่ต้องสอบไล่ ความประสงค์อันแท้จริงต้องการกันพวกนี้มากกว่าอย่างอื่น ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าไม่ยุติธรรม ควรถืออายุตามเดิม

ในตอน ๒ อย่างไรเรียกว่าอัขยาศัยดี ? ส่วนการเสเพลเป็นอาจินนั้นมีกล่าวไว้ในประมวลแพ่งแล้ว

ในตอน ๓ เรื่องความรู้พิเศษของผู้แทนตำบลนั้นก็เพื่อจะทำให้ผู้แทนตำบลต้องรู้การเมืองอยู่บ้าง มิฉะนั้นจะถูกอำนาจบังคับทางอ้อม ดังได้กล่าวมาแล้วแต่ตอนต้น

แถลงการณ์ข้อ ๖ การที่ขยายว่าด้วยผู้ต้องคุมขังตามหมายของเจ้าหน้าที่ด้วยนี้ แสดงให้เห็นชัดแล้วว่าพระยามโน ฯ จะจัดการหาเสียงข้างมากทางเจ้าหน้าที่มหาดไทย ข้อนี้เคยพูดกันเป็นหนักหนาว่า การที่เราจำกัดห้ามแต่ผู้ต้องคุมขังตามหมายศาลนั้น ก็เพราะเมื่อศาลสั่งขังย่อมมีประกันพอ มิฉะนั้นในสมัยที่พระยามโน ฯ มีอำนาจอาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ออกหมายจับผู้ที่พระยามโน ฯ เห็นว่าไม่ใช่พวกตนก็ได้ เพราะได้แสดงความประสงค์ว่าจะหาเสียงข้างมากทางเจ้าหน้าที่มหาดไทย

แถลงการณ์ข้อ ๗ คนเกิดในตำบลหรือจังหวัดเปรียบเหมือนมีสัญชาติโดยกำหนดการตัดออกเช่นนี้ไม่ทราบเป็นเพราะเหตุใด ?

แถลงการณ์ข้อ ๘ เมื่อข้าราชการประจำไปสมัครเป็นผู้แทนราษฎรที่อื่นก็ไม่เห็นจะทำให้เสียความสม่ำเสมออย่างใด

แถลงการณ์ข้อ ๙ เรื่องกำหนดเวลาเปลี่ยน ๑๐ วันเป็น ๑๕ วัน ในร่างเดิมผู้แทนกระทรวงมหาดไทยก็เข้าประชุมด้วย เห็นว่า ๑๐ วันพอแล้ว มาคราวนี้ขอแก้เป็น ๑๕ วัน

แถลงการณ์ข้อ ๑๐ เรื่องรูปถ่ายนั้นเพื่อคนไม่รู้หนังสือดูรูปก็รู้จักและต้องการทำความยุติธรรม ไม่ใช่กระซิบกัน ส่วนค่าธรรมเนียมนั้นเรียกเพื่อป้องกันมิให้มีบุคคลมาสมัครโดยทั้ง ๆ ที่รู้สึกว่าไม่มีโอกาสที่จะถูกเลือก พระยามโน ฯ เห็นด้วยว่าในอังกฤษเขาก็เรียกค่าธรรมเนียม แต่นั่นแหละ เมื่อข้าพเจ้าร่างเรียกค่าธรรมเนียม พระยามโน ฯ ยกเลิกค่าธรรมเนียมเสียดังนี้ ราษฎรจะไม่เห็นคุณพระยามโน ฯ อย่างไร

แถลงการณ์ข้อ ๑๑ จะเติมลงไปทำไมกัน ในพระราชบัญญัติเดิมให้ใช้มาตรา ๑๔ โดยอนุโลมก็ได้ความแล้ว

แถลงการณ์ข้อ ๑๒ ขยาย ๑๕ นาฬิกา เป็น ๑๖ นาฬิกา เป็นปัญหาหยุมหยิมการที่กำหนดไว้เดิม ๑๕ นาฬิกานั้น ก็เพื่อมีเวลาเหลือพอนับคะแนนเสียงและทำประกาศสำหรับตำบลไกล ๆ

แถลงการณ์ข้อ ๑๓ ในตอนต้นที่รัฐบาลซัดและเหมาเอาว่าพระราชบัญญัติเดิมเปิดทางให้ขู่เข็ญกันได้ เป็นการหาความเอาแท้ๆ ในพระราชบัญญัติเดิมนั้นเราป้องกันคนไม่รู้หนังสือซึ่งเอาบัตรใส่ในหีบและป้องกันการซื้อบัตรกันได้ต่างหาก การขู่เข็ญมีกฎหมายลงโทษแล้ว

ในตอน ๒ ตอนนี้รัฐบาลแกล้งพูดทำไม่รู้ไม่ชี้ อยากจะถามพระยามโนฯ และผู้ที่หนักแน่นคนอื่น ๆ ว่าจำไม่ได้หรือเราตกลงกันว่าในทางปฏิบัตินั้นเจ้าหน้าที่จะส่งบัตรไปแจกให้ทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน? นี่ดูพูดเอาข้างเดียว

แถลงการณ์ข้อ ๑๔ พระยามโนฯ ท่านแปลกฎหมายเดิมดีจริง ท่านไม่ถือตาม Spirit กฎหมาย แปลเอาว่าตาม พ.ร.บ. เดิม ผู้มีสิทธิออกเสียงที่ปัตตานีอาจจะไปคัดค้านที่เชียงใหม่ ก็มาตรา ๒๓ เดิมเราพูดในเรื่องของตำบลหนึ่ง จะแกล้งแปลเป็นอย่างอื่นไปอย่างไรกัน

แถลงการณ์ข้อ ๑๕ เดิมหรือไม่เดิมข้อความก็มีผลเท่ากัน

แถลงการณ์ข้อ ๑๖ (ดูแก้แถลงการณ์ข้อ ๑๐)

แถลงการณ์ข้อ ๑๗ ในตอนต้นเมื่อพระยามโนฯ ต้องการผู้แทนตำบลที่ไม่รู้หนังสือก็บัญญัติเช่นนั้น ถ้าใช้บทบัญญัติเดิมก็ไม่ต้องแก้

ในตอน ๒ (ดูแก้แถลงการณ์ข้อ ๑๓)

แถลงการณ์ข้อ ๑๘ การเลือกตามมาตรา ๒๓ เดิมนี้ยุติธรรมดี ขอให้ดูคำอภิปรายของข้าพเจ้าในสภาผู้แทนราษฎร"

ประธานสภาฯ ถามนายเล้ง ศรีสมวงศ์ว่า ตามที่อ่านให้ที่ประชุมฟังนั้นเห็นพ้องด้วยและจะเสนอเป็นคำแปรญัตติหรือ ?

นายเล้ง ศรีสมวงศ์ ตอบว่า เห็นพ้องด้วย และขอเสนอเป็นคำแปรญัตติ

นายทวี บุณยเกตุ และหลวงสุนทรเทพหัสดินทร รับรอง

ประธานสภาฯ กล่าวว่า คำแปรญัตติของนายเล้ง ศรีสมวงศ์ ที่เสนอมานั้นมีข้อความดังต่อไปนี้

"กราบเรียน ประธานสภาฯ

ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับหลวงประดิษฐฯ และขอยื่นญัตติแทนหลวงประดิษฐฯ ดังจดหมายของหลวงประดิษฐฯ ที่ยื่นมาพร้อมกับญัตตินี้ และกล่าวต่อไปว่า ใจความของคำแปรญัตติที่ได้ยื่นมานี้ไม่มากมายนัก พอจะพิจารณากันในวันนี้ได้

นายเล้ง ศรีสมวงศ์ กล่าวว่า ที่ว่าการเลือกตั้งราษฎรจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๔ (๒) นั้น ความจริงเป็นมาตรา ๖๕ (๒) ฉะนั้นขอแก้เป็นมาตรา ๖๕ (๒)

นายมังกร สามเสน กล่าวว่า ญัตตินี้ทางฝ่ายรัฐบาลได้รับรองเรื่องอายุ ๒๐ ปี ตามพระราชบัญญัติเลือกตั้งปี ๒๔๗๕ แล้ว ก็ควรเป็นที่พอใจแก่สมาชิก ยังเหลือวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแย้งว่าจะทำไม่ทัน เพื่อจะให้ได้ประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย อยาก

จะขอให้ท่านผู้เป็นประธานเป็นผู้ปรารภประนอมในเรื่องนี้ โดยไม่ต้องลงมติว่าควรจะทำอย่างไร ซึ่งเห็นเป็นการสะดวก

นายกรัฐมนตรี ขออนุญาตต่อที่ประชุมเพื่อให้หม่อมเจ้าวรรณไวทยากรเข้ามาชี้แจง

ประธานสภาฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงรับสั่งว่า ข้อที่ข้าพเจ้าชี้แจงนี้เกี่ยวกับปัญหากฎหมาย ไม่ใช่ที่นายเด้งเสนอ ควรจะทำความปรองดองกันและควรจะทำความเข้าใจในข้อเท็จจริง ตามที่นายเด้งอธิบายและอ้างถึงมาตรา ๖๕ วรรค ๒ นั้น เกี่ยวกับสมาชิกประเภท ๒ คือพวกที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ไม่ได้เกี่ยวถึงวรรค ๑ พระราชบัญญัติเลือกตั้งซึ่งเป็นปัญหานี้ เกี่ยวด้วยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรที่จะรับเลือกตั้ง ไม่ใช่ประเภท ๒ สมาชิกเลือกตั้งได้แก่ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น ตามเงื่อนไขบทบัญญัติมาตรา ๑๖–๑๗ ถ้าพลิกดูมาตรา ๑๖–๑๗ แล้วจะเห็น ถึงแม้ว่าเราจะใช้พระราชบัญญัติอื่น นอกจากปี ๒๔๗๕ ก็ไม่ขัดข้องกับรัฐธรรมนูญการเลือกตั้งราษฎร คำรมที่นายเด้งเสนอว่าถ้าจะใช้พระราชบัญญัติอื่นแล้วจะเป็นการมัดมือ ถ้าเป็นจริงแล้ว คำรมนั้นจะมีข้อความดาง ๆ แต่ถ้าพิจารณาจริง ๆ แล้วสมาชิกจะต้องถูกตั้ง และผู้แทนราษฎรนั้นจะเลือกตั้งตามกฎหมายที่ว่าแต่ควรเอาฉะบับใหม่หรือไม่นั้น ไม่เกี่ยวกับข้าพเจ้า ทางสมาชิกจะเห็นควรอย่างไรก็แล้วแต่

นายกรัฐมนตรีแถลงว่า เรื่องการเลือกตั้งนั้น คณะรัฐมนตรีได้นำไปพิจารณาแล้วมีความเห็นว่าหลักการสำหรับที่จะเลือกคือผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Voters) อายุ ๒๐ ปีนั้น ยอมตกลงสำหรับหลักการและสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนตำบลหรือผู้แทนราษฎรนั้นอายุ ๒๓ ปีก็รับรองได้ในหลักการ แต่ที่จะปฏิบัติไปคราวนี้เพื่อให้ทันกำหนดนั้นเห็นว่าจะไม่ทัน เพราะฉะนั้นคราวนี้ ขอให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Voters) อนุญาตเป็น ๒๕ ปีไปตามเดิม ผู้แทนตำบลก็ ๒๕ ปี ผู้แทนราษฎรก็ ๒๕ ปี ทั้งนั้นสำหรับคราวนี้

นายเต้ง ศรีสมวงศ์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเองไม่มีความรู้ทางกฎหมาย คณะรัฐมนตรีที่ตั้งอยู่เวลานี้เชื่อว่าจะปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญทุกข้อทุกกะทง ถ้ามาอ่านดูในพระราชบัญญัติเลือกตั้งปี ๒๔๗๖ แล้วรู้สึกว่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญ จึงควรใช้พระราชบัญญัติเลือกตั้งปี ๒๔๗๕ ดีกว่า

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอแก้คำชี้แจงของท่านผู้ชำนาญ ที่ว่าความจริงในพระราชบัญญัติเลือกตั้งปี ๒๔๗๕ มุ่งหมายถึงสมาชิกประเภท ๒ ได้แก่สมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งการแปลกฎหมาย ความมุ่งหมายของกฎหมายคลุมถึงสมาชิกประเภท ๑

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ รับสั่งว่า ที่พูดว่าขัดหรือไม่นั้นข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ขัดคือทางปัญหากฎหมายไม่ขัดกัน ตามที่เจ้าคุณ

นายกรับรองหลักการต่าง ๆ ความเห็นส่วนตัวเห็นควรใช้ฉะบับปี๒๔๗๕ แต่มีบทบัญญัติชั่วคราวคือในคราวนี้

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยในกฎหมายนั้น เพราะเห็นว่าพระราชบัญญัติเลือกตั้งปี ๒๔๗๕ หมายถึงสมาชิกอย่างในมาตรา ๖๕ แห่งรัฐธรรมนูญ คือในระหว่างที่ใช้บทบัญญัติฉะเพาะกาลนั้นให้สภาฯ ประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท คือ (๑) สมาชิกที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงตั้ง และ (๒) สมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น ฉะนั้นพระราชบัญญัตินี้คลุมทั้ง ๒ ประเภท

หลวงวิจิตรวาทการ กล่าวว่า ที่เถียงกันนี้ก็เนื่องจากปัญหาการแปลวรรค ๒ ของมาตรา ๖๕ แห่งรัฐธรรมนูญ ว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างเวลาที่ใช้บทบัญญัติฉะเพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ คำว่า "พุทธศักราช ๒๔๗๕" เป็นพระราชบัญญัติอะไร เวลาประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้พระราชบัญญัติเลือกตั้งยังไม่ใช้ ตามความเข้าใจของข้าพเจ้าหมายความว่าการเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติเลือกตั้งฉะบับไหนก็ใช้ได้

ประธานสภาฯ กล่าวว่า คำแปรญัตตินั้นมีใจความว่า ให้กำหนด ๒๐ ปี สำหรับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และอายุของผู้แทนตำบล

และผู้แทนราษฎรให้มีอายุ ๒๓ ปี แต่ฉะเพาะการเลือกตั้งครั้งนี้จำเป็นจริง ๆ ที่จะปฏิบัติตามหลักการไม่ได้ จึงขอให้มีบทฉะเพาะกาลไว้ว่าอายุของผู้มีสิทธิออกเสียงและผู้แทนต้องเป็น ๒๕ ปี เหมือนกันหมด

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวว่า ฝ่ายสมาชิกอ้างว่า ทำทันโดยมีหลักฐานต่าง ๆ มาแสดง แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยว่าทำไม่ทัน ฉะนั้นจึงขอเสนอวิธีการที่ทำกันคือทางอำเภอมีบัญชีรายชื่อทั้งหมด เมื่อมีคำสั่งเปลี่ยนใหม่ก็ขีดออกส่วนบัญชีก็ยังปรากฏอยู่ดังนี้เห็นว่าเราเอามาใช้ก็ได้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตอบว่า บางทีบางอำเภออาจทำได้ เพราะได้สั่งไปแต่เดือนขึ้นวาคม แต่ฉะบับนั้นอาจขีดฆ่าหรือสูญหายเสียแล้ว จึงเห็นว่าจะไปสั่งเวลานี้ก็จะไม่ทัน เพื่อขอให้เรื่องรวบรัดและสภา ฯ จะได้เปิดในวันที่ ๑๐ ขึ้นวาคม ขอให้เป็นไปตามนั้นเพราะเห็นว่าจะไม่ทัน ถ้าจะสั่งแก้ไขไปแล้วด้วยเวลาจะไม่ทันจริง ๆ ไม่ใช่คัดค้านเรื่องอายุปัญหามีอยู่ว่าจะทำไม่ทัน เพราะเวลามันน้อยแล้ว

หลวงอรรถสารประสิทธิ์ กล่าวว่า ในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ ใช้คำว่า "ก่อนวันเลือกตั้ง" คำนี้ใช้ในประเภท ๓๐ วัน ส่วนฉะบับเจ้าคุณมโน ฯ นั้นใช้ ๕๐ วัน ตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่ม

เดิม พุทธศักราช ๒๔๗๖ ที่รัฐบาลเพิ่มขึ้นอีก ๒๐ วัน นั้นมากไปจึงเห็นว่าควรลดลงมาแต่เรื่องทันหรือไม่ทันนั้นไม่ทราบ

นายกรัฐมนตรี เสนอขอเลื่อนการพิจารณาไปประชุมในวันพฤหัสบดีที่ ๓ สิงหาคมศกนี้ เวลา ๙.๐๐ นาฬิกา

ที่ประชุมอนุมัติ

ตรวจแล้ว เลิกประชุมเวลา ๑๗.๓๕ นาฬิกา

ประมวญ หลวงคหกรรมบดี

ร.ต. เผดร นายปพาฬ บุญ–หลง

แผบ หลวงชวเลขปรีชา

สุธรรม ผู้จดรายงาน

หลวงบรรณกรโกวิท

พญ.

๑๐/๗/๗๖

พิมพ์ที่กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร